

НОВІ ВИКЛИКИ СИСТЕМНИХ, ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ І КУЛЬТУРНО-ЦІННІСНИХ ЗМІН У САМОСТІЙНИХ ПОЛЯХ ГЛОБАЛЬНИХ ВЗАЄМОДІЙ

Розглянута спроба пошуку і створення селективного встановлення нової парадигми методологічного юніверсуму конструкції сучасного світу. Визначене поліферентне формулювання змісту концепту «Пост-права, пост-Захід, пост-порядок», атрибутоване як «Звіт мюнхенської конференції з питань безпеки за 2017 рік». Окреслені контури значного поля використання аналітичних матеріалів, статистики, інфографії, дидактичних і наочних підборок з широкого кола питань, присвячених сучасним викликам міжнародної безпеки.

Ключові слова: *концепт «Пост-права, пост-Захід, пост-порядок», моделі глобальної багатополарності, самостійні поля глобальних взаємодій.*

Igor Khyzhnyak. Lightning up new values of civilized systemic and cultural challenges: a global shape of separate connections changes. The following endeavor is a certain attempt dedicated to the selected formula quest for elaborating a recently made known modern world's universal structure to study a global shape of separate connections changes paradigm as one of the new update challenges. Officially entitled as «Post-Truth, Post-West, Post-Order» report for the Munich Security Conference from February 17-19 of 2017 it has offered an outline use of embodied analytical analyses, data, statistics, infographics, and maps on major developments and challenges in international security.

Keywords: *a «Post-Truth, Post-West, Post-Order» concept, global multipolarity models, global shape of separate connections fields.*

Представлений на розгляд аналіз щорічної версії звіту Мюнхенської конференції з питань безпеки за 2017 р. являє собою вдале поєднання підходів спеціалістів з прийняття політичних рішень, фахівців у галузі безпеки, а також представників різних зацікавлених груп громадського впливу з ряду країн Європи, Азії, Африки і Америки. Даний звіт є третьою спробою, починаючи з 2015 р., представити його у вигляді формату кумулятивного видання, де зображена вся гама підходів експертів з усіх галузей, які у тій чи іншій мірі мають відношення до проблем безпекового забезпечення. Кожен рік фактично змінюється склад фахівців, залучених до його підготовки. Тому сама парадигма концепції його відтворення є досить динамічною і відо-

бражає весь спектр різноманітних підходів у визначенні найбільш загальних проблем сучасності.

При підготовці даної публікації для нас особливо важливим став насамперед аналіз проблематики, що розглядається через призму явища глобалізації як феномена. І при всій суперечливості тенденцій, які далі будуть наведені у звіті Мюнхенської конференції з питань безпеки, власне культурно-ціннісні аспекти глобалізації ми розглядаємо з точки зору наступних підходів, замислених у свій час А. Дж. Тойнбі й поданих ним як окреслена специфіка Західної цивілізації та її унікальної ролі і в якості загальнолюдського інтегратора у всесвітній історії [1].

Хоча при цьому з рівним ступенем розуміння ми одночасно маємо на увазі й те, що О. Шпенглер у своїх останніх студіях відчував досить схвальні сентименти до дій вже тоді існуючих контртенденцій. Зокрема того, що, оволодівши сучасними технологіями, незахідні народи можуть повстати проти планетарного панування Заходу й протистояти йому на рівних [2]. Іншими словами, коли йдеться про глобалізацію, то мається на увазі викристалізація певної системи світової культури, основу якої складає своєрідний кодекс західних цінностей та ідеалів. Однак, на фоні цього конче важливо також мати на увазі дві неприйдешні обставини: по-перше, якою мірою західні цінності можуть бути конкордними (тобто сумісними) з базовими культурними основами інших цивілізацій; по-друге, якою мірою культурна продукція (маються на увазі насамперед всі блага сучасної цивілізації: комп'ютери, мобільні телефони, телевізори, айфони тощо), що пропонується Заходом решті людства в якості еталонних зразків, може повною мірою репрезентувати власне базові цінності Західної цивілізації як такої, а також дати змогу стати своєрідним показником беззаперечної якості, яка, починаючи з періоду післявоєнних років, дозволила їм зайняти провідні світові позиції.

Ціннісні основи Західної цивілізації нерозривно пов'язані з духом індивідуалізму і раціоналізму, що особливо відчутно проявилось у тенденціях, зафіксованих на Мюнхенській конференції. В той же час, для інших цивілізаційних світів більш характерні цінності колективізму і традиціоналізму. А це є чи не найсприятливішим середовищем для появи на конференції зокрема проявів явища популізму, а також широкого кола його «гібридних» різновидів.

У цьому зв'язку «порядок денний» стає заповненим культурно-ціннісними контрадикціями серед представників різних цивілізацій. Адже просто наївно було б вважати, що сам факт грандіозних успі-

хів Заходу протягом останніх століть є достатньою причиною того, щоб люди в регіонах Азії, Близького Сходу або півострову Індостан відмовились від своїх вікових культурно-світоглядних основ. Останні являють собою сталу основу їх життєвого ладу. І всі спроби проведення відповідної політики лише викликають відторгнення і зворотну реакцію.

З точки зору системності сама наявність зрушень у цивілізаційних і культурно-ціннісних самостійних полях глобальних взаємодій стала ареною загострення певного набору тих суперечностей, які іманентно закладені в самій природі глобалізації. Власне матеріали конференції і їх відповідна аналітика свідчать про невідповідність світових і наразі існуючих економіко-політичних моделей як успішних регуляторів вдалому становленню і закріпленню сучасних тенденцій глобального розвитку.

Розгляд глобалізації як арени постійних цивілізаційних трансформацій веде за собою чергову появу нових оцінок у еволюції як самого феномена демократії, так і опозиційних їй явищ персоналістської авторитарії, монізму (коли всі ключові рішення приймає особисто президент) або султанізму, які одержали додатковий імпульс розвитку в умовах розширення зон існування світових, а також і регіональних турбуленцій протягом хронологічного періоду другої декади ХХІ ст.

У цьому зв'язку вартим уваги є також і те, що власне на цій конференції досить часто озвучувались різного роду тези, які згодом лягали в основу проведення різних моделей зовнішньої політики, що мали значний вплив і на всю світову політику. Для прикладу слід згадати виступ саме на цьому зібранні в 2007 р. В. Путіна, де він виклав основні тези зовнішньої політики Росії, які потім одержали матеріальний вираз в агресивних, загарбницьких діях РФ по відношенню до Грузії (2008 р.), а потім – і до України (2014 р.).

Цьогорічна версія звіту також містить в собі цілий ряд інноваційних тез, що відображають появу незвичних тенденцій зміщення акцентів у вирішенні світових справ в іншому напрямку, який одержав назву «пост-Захід». Тобто, тенденції, що певним чином на практиці вже виявили себе, відображають зовсім нову постановку питань вирішення глобальних проблем вперше після 1945 р. Тому питання входження світової політики в еру ще незвіданого, еру «пост-порядку», що міститься у преамбулі до звіту, не відноситься до звичного, традиційного її статусу змісту і у новому контексті вже зовсім не видається цілісно риторичним. І як підкреслюється у передмові до звіту, «на це питання відповідь стане зрозумілою лише у наступні роки, а все, що буде відбуватись у майбутньому, цілком залежить лише від нас» [3].

Без сумніву, інноваційним водорозділом у фазі формування, певно, інших змін в моделі глобальної багатополарності, яка одержує самостійне окреслення в межах «порядку денного», характерного для другої декади XXI ст., стала поява автономних точок прикладання економіко-політичних сил з власним незвичним (для традиційного сприйняття) змістовим наповненням. Вказане має безпосереднє відношення до виразної багатоярусності сучасного світового порядку. Воно також має окреслені можливості вибудовувати окремі самостійні поля глобальних взаємодій, розбірно позначати розклади світових політичних сил, кожна з яких одержала змогу визначати власну автономність вибору.

Під терміном самостійні поля глобальних взаємодій, згідно нашої гіпотези, ми, з точки зору системності, розуміємо два фактора – конструкційних окресленості й регламентації. До першого ми відносимо два відповідно пов'язаних структурних елемента формального і неформального порядку. В останніх присутні формальні політичні інститути кожної держави на кшталт конституцій, законів, статутів різних організацій, норм звичайного права, юридично оформлених угод між політичними силами. Другим елементом ми вважаємо власне такий неформальний цивілізаційно-культурний інститут, як політичну культуру кожної з країн.

В якості наступного фактору самостійного поля глобальних взаємодій нами розглядається рівень зовнішньої політики, який має відношення до культурно-цивілізаційних особливостей саме через типи державних інститутів, де також визначаються загально прийнятні зразки поведінки, базові цінності, уяви про світ, історичні архетипові риси національної свідомості певної держави.

Всім відоме поняття «взаємозалежність», яке до цього моменту мало на увазі, головним чином, глобалізовану залежність більшості акторів на міжнародній арені лише від декількох гравців, наразі починає одержувати вже нову смислову змістовність. При цьому відкриваються до цього непередбачені можливості не тільки для певної частини малих країн, а і для ряду позаелітних верств населення навіть у найбільш успішно процвітаючих країнах світу для створення там мережових зв'язків нового типу, ігнорування яких починає ставати неймовірним навіть для провідних світових держав.

Саме тому у досить характерному звіті під назвою «Пост-правда, пост- Захід, пост-порядок», підготовленому для Мюнхенської конференції 2017 р., були сформульовані серйозні і важливі речі, де майже в алармістській манері було вказано на проблеми, пов'язані з кінцем

«ліберального світового порядку» [3]. А саме слово «ліберальний» стає ключовим через те, що під самим цим поняттям маються на увазі свобода переміщення, традиційна віра в інтернаціональні відносини, віра у глобалізацію, віра у досить певні наднаціональні інститути, які у змозі краще вирішити проблеми світової спільноти. Цей звіт базується на соціології, яка вказує, що у багатьох країнах суспільні настрої змістились у бік преференцій саме національної держави, тобто на користь того, де скепсис став пануючим по відношенню до діяльності наднаціональних (космополітичних) еліт. Адже протягом попереднього етапу вони і були ключовими бенефіціарами вирішення нагальних проблем пересічних громадян. А саме ці пересічні громадяни наразі і почали все частіше казати «ні» глобалізації, «ні» інтересам колективним, і все більш рішуче «так» інтересам чисто національним, і, з цієї ж точки зору, стали наполягати на тому, щоб простим людям все ж-таки стали пропонувати прості рішення.

При цьому наведений звіт, який по формі все більш нагадує ґрунтовну доповідь по найбільш нагальним безпековим проблемам, зовні хоч виглядає дещо гордовито, все ж містить в собі чітко окреслений водорозділ між «правими» і «лівими», який до цього існував завжди, а наразі починає проявлятися між ліберальними і ксенофобськими, або націоналістичними, полюсами, де люди зовсім не бажають нікого чути. Вони навіть стають в опозицію до тієї системи цінностей, яка цілими десятиліттями була домінуючою. Хоча у самому контенті, що проходить через всю сутнісну структуру доповіді, досить виразно відчувається наявність певної розгубленості. І тому, принаймі на рівні відчуттів, методологічна її парадигма все ж виступає як арена присутності своєрідного штампую прояву дійсно панічних настроїв.

А з цього виходить, що порядок сучасного буття наближається до логіки власного кінця (і повтору його вже більше начебто не буде). Тому, якщо це дійсно так, то виникає вже зовсім інша *terra incognita* небаченого до цього тренду – «пост-Захід», тобто все те, що відбувалось в межах беззастережного контролю Заходу, тепер починає дрейфувати у площину вже зовсім іншого середовища. І тому характер рішень, що будуть прийматися, очевидно, одержить кардинально інше наповнення [4, р. 6]. Спостерігаються риси появи певно вже іншого тренду у змінах правил функціонування як глобальної, так і європейської економіко-політичної та культурно-цивілізаційної гри. У підсумку все це стає дуже цікавим. Тим більше, що коли всім відоме Тихоокеанське партнерство стало приводом для обговорення та різноманітних дискусій, сам Б. Обама (в той час ще у ранзі президента США) неодно-

разово виступав і вказував на головний мотив: чому саме необхідно було заключати вказаний тип партнерства? Адже мова йшла не просто про преференціальну торгово-економічну угоду нового типу [5].

Як бачимо, синергія наведених синкретичних явищ являє собою «ланки одного ланцюжка» при формуванні ключових тенденцій світового порядку XXI ст. Правда, поки його контури не мають остаточної визначеності. Або скажімо так: не досить ясними є перспективи подальшої плюралізації системи міжнародних відносин. Проте остаточна відповідь на це неможлива без більш пильного розгляду всього комплексу базових факторів, які впливають на визначення нових параметрів глобального порядку, що почав змінюватись (особливо протягом останніх років), і аналоги яких тільки формуються.

Використані джерела та література:

1. Toynbee A. J. A Study of History. London: Oxford University Press, 1988. Vol. 1. 640 p.
2. Шпенглер О. Закат Європи. Очерки мифологии мировой истории. В 2-х томах. Т. 1. М. : Мысль, 1998. 663 с. Т. 2. М. : Мысль, 1998. 606 с.
3. Munich Security Report 2017, Pošt-Truth, Pošt-Wešt, Pošt-Order? [Електронний ресурс] // Munich Security conference: [сайт]. URL: <https://www.securityconference.de/en/discussion/munich-security-report/munich-security-report-2017/>
4. Ronald Inglehart and Pippa Norris. Trump, Brexit, and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash, HKS Faculty Research Working Paper Series [Електронний ресурс] / Harvard Kennedy School (Cambridge, MA), August 2016. 52 p. URL: <https://research.hks.harvard.edu/publications/getFile.aspx?d=1401>
5. Roberto Stefan Foa and Yascha Mounk. The Democratic Discontent // Journal of Democracy. Vol. 27. 2016. № 3. P. 7.

УДК 001.83 – 044.922 (100)

Мирончук О. А.

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Аналізується роль та перспективні напрями трансформації міжнародного наукового співробітництва в умовах глобалізації. Охарактеризовано основні форми та методи міжнародного наукового обміну у сучасній світовій систе-